

omul căruia i s-a luat replica

A trecut o bucată de vreme pînă cînd, în liniștea gravă a celor patru încăperi din pasajul Comedia, să se înfiripe un dialog neobișnuit. Mai întîi, erau niște costume, cîteva peruci, portrete, și un număr mai mare sau mai mic de manuscrise aduse, laolaltă, într-o cameră din str. Cîmpineanu 3; dialogul nu se înfiripa de-a binelea. Apoi, erau mai multe costume, mai multe peruci, portrete și un număr mai mare de manuscrise și ediții originale strînse într-o sală la Sf. Sava; dialogul nu se înfiripa de-adevăratalea. Și mai apoi, au început să fie peste zece mii... de costume, peruci, portrete, manuscrise, afișe și alte lucruri mici, puse să trăiască împreună în patru încăperi din pasajul Co-

media, plus spațiul neînchipuit de lung și de încăpător al depozitului pe care nimeni nu l-ar bănuia de partea cealaltă a pereților; dialogul a început să se înfiripe. Între cine? Între aceste peste zece mii de costume, peruci și atîtea lucruri mici...

A trecut o bucată de vreme. În 1967, celor dintîi obiecte pomenite aici li s-au sărbătorit 25 de ani de „conviețuire“. S-au tipărit caiete omagiale, s-au scris articole în presă, s-a organizat o reprezentație festivă cu ora-tori și momente artistice. Prezența celor zece mii de lucruri laolaltă căpătase o istorie. Seara, după ora 21, cînd o cheie se răsucește în ușa de la intrare și înlăuntru mai pîlpie doar o lumină mică, portocalie, acolo se înfiripă un dialog neobișnuit, fără cuvinte,

despre istorie, istorii, despre omul căruia i s-a luat replica și despre o poveste cu un fel de Guliver, legat cu o mie de fire — care mi se pare că se pune la cale în taină. Acolo, niște voci misterioase vorbesc o limbă oarecum necunoscută...

Am impresia că o îndatorire a casei e ca fiecare obiect nou să-și spună itinerarul de achiziție. De câte ori n-au răsunat, în tăcerea încăperilor solemne, vorbele prinse cu cerneală tremurândă pe lemnul unui simplu sertar de birou: „Cu ocazia Expoziției Caragiale — 1949 — înfăptuită în holul Teatrului Național — Sala Comedia — am cumpărat de la Doamna Irina Vasile Leonescu *Biroul lui Caragiale* la suma de 8.000 lei (...) Cînd am scos biroul din casă... doamna Irina Vasile Leonescu a plîns ca pentru cineva scump...”. Oricine privește biroul caută să și-l închipuie pe marele autor aplecat acolo, cu ochii și cu mintea, asupra replicilor născînd din ceea ce se va numi, *O scrisoare pierdută*. Dar nu oricine și-l închipuie trăgînd de tot afară sertarul biroului dumisale și umblînd liniștit, după lucruri de preț, într-un sertar mai mic, din spate, ascuns după primul... Nenea Iancu se arată a fi fost nu numai Moș Virgula, dar și Moș Prevedere!

O bucată din gongul teatrului, și bustul din bronz, pe jumătate ars, al unei actrițe știu să vorbească despre ororile unei catastrofe. Unei catastrofe care, în 1944, s-a numit bombardarea Teatrului Național. Și poate ca printre dărîmăturile de atunci, prin molozul și cărămizile sfărîmate, s-ar fi pierdut definitiv și ele dacă... dacă ochiul înlăcrimat de durere al unui posedat nu le-ar fi descoperit în zilele acelea, fascinat de strălucirea neașteptată a ceea ce mai rămăsese din surîsul sculptat al Mariei Giurgea! Tot un bust, de data asta în strălucirea lui întregă, purtînd semnătura lui D. Paciurea și reprezentîndu-l pe Ștefan Vellescu, poate să spună ce înseamnă căldura unui drum de iarnă, cînd ești adus în brațe de cineva care calcă pe polei cu pași vrăjitorești! Iar dintr-o vitrină, o pipă mare și încrustată cu semnătura lui Vasile Alecsandri, datînd din 1885, povestește cîte ceva despre peripețiile achiziționării ei. Firește, o bună parte dintre vocile acestea nu au a spune prea multe decît despre ele însele; ce peripeții să fi avut de întîmpinat în drumul lor din teatru pînă aici costumele lui Millo în Coana Chirița, al

lui Grigore Manolescu în *Hamlet*, a lui Nottara în *Lear* sau al lui Tony Bulandra în *Cidul*? Și totuși, dacă ar fi să le ascuți, ar spune destule despre praful așternut pe ele, de-a lungul anilor, aruncate de colo-colo, pînă într-o zi cînd... „Nu existau decît puține tablouri zvrîlite, după fantezia unuia sau altuia, dintr-un foyer în altul, ba uneori evacuate din toate încăperile și abandonate recuzitei, ca să le depoziteze unul peste altul,

În umbra maeștrilor...

*Costum înnobilit de amintiri: mantia
lui Nottara în Regele Lear*

în colțuri prăfuite, sau să le întrebuinteze în diferite piese — spun cuvintele, caligrafiate cu grijă, în albumul cu chenar aurit, de Aurel Pop Marțian —. Parcă ceva din grația feminină susură cristalin în pinza unei umbreluțe pe care a purtat-o Aristizza Romanescu; iar dintr-o vitrină alăturată adie, fără doar și poate, ceva din parfumul Olimpiei Birsan, când penele cochetului ei evantai par a-i mai flutura pe lângă obraz! Două țigări în tabachera lui Barbu Ștefănescu-Delavrancea? Da — pentru cine a avut norocul să i se deschidă o clipă vitrina și să respire din foițele îngălbenite de vreme aroma unui tutun care și-a pierdut de mult aroma!

Sînt seri de o anumită nostalgie, după ora 21, în aceste încăperi. Alteori de mare sobrietate. Dar și de mult haz, dacă ne putem obișnui cu gîndul că și obiectele au stările lor, reacțiile lor, risul lor, nouă inaccesibil de la prima vedere. Într-o noapte li s-a arătat, plămuit, un hoț, scotocind cu grabă — și de pomană — în sertarul biroului lui Caragiale! Alteori, niște ochelari anume și-au arătat urmele de vopsea neagră cu care au fost minjiți cîndva, pe nasul purtătorului adormit, dîndu-i acestuia groaza de cîteva minute de a fi orbit de-a binelea cînd s-a sculat și a vrut să umble. Un baston, basto-

În „culisele“ muzeului, printre hîrtoage și măști

nul lui Vasile Toneanu, repetă de mii de seri pățania aceluia care a vrut să-l înstăpînească odată, ca semn al unui mare talent, și și-a închipuit, umblînd cu el, că crește la propriu de la o zi la alta, pentru că de la o zi la alta colegii îi tăiau o bucătică de vîrf...

Din „cartea cu iluzii de aur“ a albumului, cum o numește Sandu Teleajen, vibrează slove însuflețite de simbol: „Muzeul... este pentru mine unul din locurile cele mai scumpe de reculegere, în tumultul capitalei noastre“ (Șerban Cioculescu); „Această importantă instituție de cultură n-ar fi existat fără entuziasmul, pasiunea, pricepera și aș îndrăzni să spun *obsesia* lui George Franga, omul care a făcut din muzeu sensul nobil al existenței sale zbuciumate“ (Aurel Baranga); „Oricîtă admirație aș avea pentru opera pe care ai realizat-o, dragă Franga, nu mă pot împiedeca să gîndesc că mă așteaptă și pe mine vitrinele și etichetele dumitale“ (Radu Beligan); „În tot teatru-am constatat / Că-n muzeu este curat! / Dar... trăim în el — păcat / După... ce ne-am curățat“ (Ion Manu); „Numai iubirea creează, numai iubirea e generator de frumos; admirație domnului Franga pentru marea lui iubire ce-o poartă Teatrului Românesc și slujitorilor lui de totdeauna“ (Sonia Cluceru).

În vocile celor zece mii de exponate se strecoară, după ora 21, o undă de duiosie pentru cel ce abia a apucat să răsucescă cheia în ușa de la intrare. Ele știu acum foarte bine că bărbatul acela cu priviri lucitoare, este cel căruia i s-a luat cîndva replica... Juca, alături de George Vraca rolul unui rege, de zece-cîcispzece vorbe. Și într-o seară, cînd a apărut în mantia-i de maiestate și a dat să le spună, maestrul i-a luat-o înainte: „știu ce vrei să spui. Se înțelege. Voi îndeplini porunca dumitale întocmai“. Regele n-a mai apucat să deschidă gura și a ieșit, în seara aceea, precum venise. Omul care a răsucit cheia de la ușa muzeului și s-a dus să se mai odihnească o noapte, se păstrează însă mai departe, în mersul lui măsurat și parcă pripit, „maiestate“; maiestate este o țară de amintiri întemeiată din nimic, dar cu hotarele întinse pînă la valoarea unui edificiu național. Omul se duce să se odihnească o clipă, iar în urma lui, în liniștea celor patru încăperi, voci misterioase înfiripă un dialog neobișnuit și pun la cale... o poveste cu un fel de Guliver, pe care făpturi de basm îl vor lega într-o zi cu mii de fire împletite de el însuși și-l vor purta, în alai sărbătorec, spre adevăratul palat pe care îl merită, în clădirea noului Teatru Național, unde se zice că va împărăți peste muzeul complex al teatrului românesc.